

การอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ Conservation and Development of Folk Music Culture of Community based Learning

ภิญโญ ภูเทศ*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์ และ ๒) เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจนเกิดพัฒนาการทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้วิจัยเอง ทั้งเป็นเป้าหมายของการวิจัยและเป็นผู้รับผลประโยชน์ของการวิจัยด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย พ่อเพลงแม่เพลงผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า เพลงพื้นบ้านในนครสวรรค์ที่ยังคงมีการเล่นอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ เพลงพื้นบ้านตำบลเขาทอง เพลงพื้นบ้านตำบลหนองกลับ และเพลงพื้นบ้านตำบลเนินศาลา ประเภทของเพลงพื้นบ้านแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) เพลงในช่วงเทศกาลงานบุญ ๒) เพลงในช่วงเทศกาลเพาะปลูก ๓) เพลงในช่วงเทศกาลเก็บเกี่ยว และ ๔) เพลงร้องหรือเล่นทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล สำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนประถมศึกษา นักศึกษา และกลุ่มเยาวชนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาว และการร้องเพลงพื้นบ้านด้วยการสาธิต การสอน และการบอกเล่าโดยตรงจากปราชญ์ชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาและกลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดที่เหมือนกันในเรื่องของความเชื่อของกลองยาวและเพลงพื้นบ้าน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่ออนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จัดให้มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (กลองยาว) นอกจากนี้ได้มีการนำเอาวัฒนธรรมดนตรีสากลมาร่วม

คำสำคัญ: วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน, การอนุรักษ์และพัฒนา, การเรียนรู้

ABSTRACT

The research on conservation and development of Folk Music Culture of Community based Learning with the purposes to 1) to collect folk music culture of Nakhon Sawan Province, and 1) conservation and development of folk

* สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

music culture of Nakhon Sawan Province of Community based Learning. This research was the qualitative and the participatory action research (PAR) process was used with the result that the people became researchers themselves, in addition to being the research target and beneficiaries. In this study, data was collected with focus group discussion and in depth interview from the key informants both male and female local singers, Local Leaders and people in community to conservation and development of folk music culture of community based learning. The researcher found that four area of folk music included : 1) folk songs of Tambol Khao Thong 2) folk songs of Tambol Nong klub and 3) folk songs of Tambol Nearn Sala. The folk songs in the area were categorized in four types by season or by festival. The following are example of the categorization : folk songs in festival, folk songs in agricultural festival, folk songs in harvest festival and folk songs that are song or played at festivals in general. For conservation and development of folk music culture in Nakhon Sawan Province of community based learning show that techniques of playing Thai traditional drums and Folk Songs skill were transferred to primary school students, collegian and youth people by demonstrating and teaching and telling directly. As for local philosopher's descendants, they learned professional techniques of playing Thai traditional drums and Folk Songs by observing and learning indirectly from the local philosophers. However, similar belief on Folk Songs and Thai traditional drums was transferred to primary school students and their descendants. The Rajabhat Nakhon Sawan university has been a center for community learning. to preserve the traditional art heritage. Schools were invited to join the project for producing musical instruments and preserving local cultural arts (Thai tradition drums). The important concepts influencing the transfer of Thai traditional drum group and the relationship between their group and cultural tourism throughout, community's environment, economy, and soico-culture.

Keywords : Folk Music Culture, Conservation And Development, Community Based Learning

๑. บทนำ

ผลของการพัฒนาประเทศชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้การเกิดละเลยองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่น การละเลยระบบสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนขาดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการพัฒนา ด้วยสภาพดังกล่าวผนวกกับในสภาวะการณปัจจุบันสังคมไทยได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่กำลังเผชิญหน้ากับความหลากหลายของวัฒนธรรมโลกในศตวรรษที่ ๒๑ หรือสังคมยุคโลกาภิวัตน์ และกำลังก้าวเข้าสู่สังคมประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ทั้งนี้ เนื่องจากการเปิดรับการอพยพย้ายถิ่นไปมาระหว่างชนชาติต่างๆ ทั่วโลกอย่างอิสระ ส่งผลให้ค่านิยมต่างๆของคนไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนถึงการดำเนินชีวิตที่ไม่ได้มีการปรับหรือปรุงแต่งให้เข้ากับภูมิปัญญาไทยให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดปฏิกิริยาในหมู่ผู้รักและรู้คุณค่าในศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังส่งผลทำให้ชุมชนชนบทประสบปัญหาชุมชนล่มสลายและวัฒนธรรมชุมชนถูกทำลาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ ให้สิทธิบุคคลและชุมชนมีสิทธิอนุรักษ์ พื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในรูปของการละเล่นของไทย ที่นับวันจะตายไปหรือกลายเป็นรูปไปเป็นอย่างอื่น แม้ปัจจุบันจะมีการส่งเสริมฟื้นฟูขึ้นมาบ้างแต่นั้นเป็นแต่เพียงการ “แสดง” เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค แม้แต่สถาบันการศึกษาได้นำเอาดนตรีพื้นบ้านมาบรรจุในหลักสูตรแต่ก็เป็นเพียงการศึกษา “เพื่อรู้” มากกว่า “เพื่ออนุรักษ์” คือรู้แล้วก็ปล่อยทิ้งไป เพราะไม่อาจทนกระแสความรู้สึกตามค่านิยมของคนปัจจุบันได้

วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านที่โดดเด่นและปรากฏชัดในจังหวัดนครสวรรค์ เช่น กลองยาว และเพลงพื้นบ้าน จัดได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิถีของชุมชนอย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การตีกลองยาวบรรเลงในประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนการละเล่นเพลงพื้นบ้านทั่วไป^๑ จากสภาวะสังคมที่ต้องการปรับเปลี่ยนวิถีของชุมชนต่อกระแสทุนนิยมโลก การดำรงตนอย่างมีพลวัตนับเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ดังนั้นการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา โดยบูรณาการแนวคิดด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การคิดเชิงระบบ การจัดการความรู้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน อันทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่ รวมถึงการพยายามสร้างวัฒนธรรมจากคุณค่าทางสังคมให้เกิดมูลค่าและคุณค่าทางสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกหน่วยงานหรือทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาต่อยอดให้เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นและประจำชาติไทยให้ยั่งยืนสืบทอดและเป็นที่ยึดถือของคนรุ่นต่อไป

^๑ อิตารักษ์ ลือชา, “การจัดทำแนวทางการอนุรักษ์ดนตรีตึกบ่่ง จังหวัดเพชรบูรณ์”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖): ๑๐๙.

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์
๒. เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

๓.๑ ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ เลือกพื้นที่ที่สนามแบบเจาะจง (Purposive Sampling) บริเวณจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พบว่ายังมีวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอยู่ และยังคงมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน คือ

- ๑) ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ
- ๒) ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว
- ๓) ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี

๓.๒ ด้านเนื้อหา

๑) สรรววัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในจังหวัดนครสวรรค์ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูลและแผนที่วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน

๒) การสร้างกลุ่ม/เครือข่ายวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน

๓) พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทางดนตรีพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม

๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบบอลหิมะ (Snowball Sampling) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ พ่อเพลง แม่เพลง และลูกคู่ ที่ยังสามารถจดจำเนื้อร้องและร้องเพลงพื้นบ้านได้

๒) กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เป็นบุคคลทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

๔.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

๒) เครื่องบันทึกภาพ (กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ) ใช้ในการเก็บข้อมูลของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพพื้นที่ที่ทำการศึกษา และกิจกรรมการเล่นเพลงพื้นบ้านต่างๆ

๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

การเก็บข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานต่างๆ

๑) เอกสารข้อมูลทางประวัติศาสตร์ คือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์

๒) เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับดนตรี คือ เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะหีดนตรี

๓) เอกสารทางวิชาการที่เป็นวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

๔) เอกสารด้านทฤษฎีและแนวคิดทางวิชาการ ดนตรีวิทยาและมานุษยดนตรีวิทยา

๕) เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ได้จากแหล่งข้อมูลห้องสมุดของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

๑) ติดต่อประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

๒) ดำเนินการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

๓) บันทึกเสียงและภาพพร้อมทั้งบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและภาพเคลื่อนไหว

๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และตรวจสอบข้อมูล จะดำเนินการไปพร้อมๆกันกับการรวบรวมข้อมูล โดยมีโอกาสซักถามและตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาด้วยการแลกเปลี่ยนคำถามและแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ พร้อมกับการพิจารณาถึงความพอเพียงและความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยนำมาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ทุกยังได้มีวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาต่างๆของข้อมูลด้านต่างๆ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยทุกครั้งที่มีการซักถามและพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้พยายามตั้งคำถามให้ชาวบ้านและผู้ให้ข้อมูลหลักช่วยคิดวิเคราะห์เพื่อให้ได้ทัศนะของคนในแต่ละมุม ซึ่งถือว่าการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย และนำข้อมูลที่

ได้ตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ การตีความผลการวิเคราะห์ และรายงานผลการวิจัย การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

๕. ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล พบว่า เพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครสวรรค์เป็นเพลงร้องที่เน้นบทร้อง เป็นคำกลอนที่มีคำส่งสัมผัส ทำนองเป็นทำนองสั้นๆ และจบภายในบทกลอน เป็นเพลงลักษณะทำนองเดียวเปลี่ยนบทร้องไปตามเนื้อร้อง หรือการดันคำไปตามสถานการณ์ที่เรียกว่า “ร้อยเนื้อทำนองเดียว” เว้นแต่เพลงกล่อมเด็ก และเพลงในกลุ่มเพลงรำไท่น ซึ่งมีเนื้อหาและทำนองจบในตัวเอง เพลงพื้นบ้านต่างๆนี้มีการใช้คำเอื้อนของทำนองน้อย ใช้ระดับเสียงหรือกลุ่มเสียงในช่วงแคบๆ จังหวะและลีลาการร้องเพลง มีทั้งเพลงที่ร้องช้า ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก ร้องด้วยจังหวะปานกลาง ได้แก่ เพลงพวงมาลัย เพลงพิชสถาน เพลงเต็นกำรำเคียว ด้วยจังหวะเร็ว ได้แก่ เพลงประกอบการละเล่นเบ็ดเตล็ดต่างๆ แต่ทั้งนี้การกำหนดอัตราความเร็วเมื่อขณะร้องเป็นไปโดยนักเพลงกำหนดจังหวะขึ้นมา การขับร้องมีการประสานเสียงในรูปแบบของการร้องรับจากลูกคู่ เป็นการทวนความซ้ำจากที่พ่อเพลงหรือแม่เพลงร้องนำมา การประสานเสียงในรูปแบบที่ร้องไปพร้อมๆ กัน เช่น ในเพลงประกอบการละเล่นต่างๆ เสียงของเพลงพื้นบ้านที่ประสานกันออกมาเป็นระดับเดียวกัน และเป็นแนวเดียวกันจากต้นเสียง การร้องของนักเพลงใช้การจำสืบทอดกันมาแบบมุขปาฐะ แต่งบทร้องขึ้นใหม่ หรือคิดขึ้นมาทันทีในสถานการณ์การแสดงนั้น ทั้งนี้เพลงพื้นบ้านในนครสวรรค์ที่ยังคงมีการละเล่นอยู่ในปัจจุบัน เท่าที่รวบรวมมามีจำนวนทั้งหมด ๑๒๒ เพลง ได้แก่ เพลงพื้นบ้านตำบลสระทะเล จำนวน ๕ เพลง เพลงพื้นบ้านตำบลเขาทอง จำนวน ๘๗ เพลง และเพลงพื้นบ้านตำบลหนองกลับ จำนวน ๓๐ เพลง ประเภทของเพลงพื้นบ้านแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) เพลงในช่วงเทศกาลงานบุญ ๒) เพลงในช่วงเทศกาลเพาะปลูก ๓) เพลงในช่วงเทศกาลเก็บเกี่ยว และ ๔) เพลงร้องหรือเล่นทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล

๖. อภิปรายผล

ในปัจจุบันเพลงพื้นบ้านได้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่งในลักษณะของงานแสดงเผยแพร่ แต่มีใช้ลักษณะของการฟื้นคืนชีวิตใหม่ แม้จะมีผู้สนใจมากขึ้นก็ตามแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเพลงพื้นบ้านจะกลับมาเป็นที่นิยมใหม่ ทั้งนี้เพราะมีปัญหาที่สำคัญที่การขาดผู้สืบทอดที่กระตือรือร้น (Active Tradition Bearer) และมีความชำนาญเป็นพิเศษ และต้องอาศัยความเอาใจใส่ของปราชญ์ชาวบ้านเป็นอย่างมากในการสอนเพื่อให้เยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมโครงการอ่านบทคำร้องจนเข้าใจ เนื้อหา วรรคตอน และการออกเสียงสำเนียงก่อน จึงจะซ่อมประกอบจังหวะดนตรี ซึ่งผลการดำเนินงานของปราชญ์ชาวบ้านทำให้เยาวชนทั้งหมดมีความสามารถในการขับร้องเพลงพื้นบ้านและสามารถทำการแสดงเพื่อถ่ายทอดแนวคิดของเพลงพื้นบ้านได้ นอกจากนี้ปัญหาคืออีกประการหนึ่งคือ พ่อเพลงแม่เพลงที่เหลืออยู่ในปัจจุบันต่างก็อยู่ในวัยชราแทบทั้งสิ้น

การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มเด็กนักเรียนประถมศึกษา นักศึกษา และกลุ่มผู้สูงอายุได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตีกลองยาว และการร้องเพลงพื้นบ้านด้วยการสาธิต การสอน และการบอกเล่าโดยตรงจากปราชญ์ชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาและกลุ่มบุตรหลานได้รับการถ่ายทอดที่เหมือนกันในเรื่องของความเชื่อของกลองยาวและเพลงพื้นบ้าน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จัดให้มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (กลองยาว) สำหรับฐานคิดสำคัญของปราชญ์ชาวบ้านใน

การถ่ายทอดเพลงพื้นบ้าน คือ การเห็นคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม การอนุรักษ์และพัฒนาเพลงพื้นบ้านนั้น ชุมชนมีความพึงพอใจมาจนถึงมากที่สุดต่อผลที่เกิดขึ้นกับ ชุมชนของตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจชาวบ้านมี โอกาสสร้างรายได้มากขึ้น ในด้านสังคมชาวบ้านมีความพึงพอใจที่ได้มีโอกาสพบเพื่อนใหม่ๆ และมีความ ภูมิใจในคุณค่าและวัฒนธรรมของตนมากขึ้น ในด้านสิ่งแวดล้อมชาวบ้านมีจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมมากขึ้น แม้ว่าปัจจุบันบทบาทเพลงพื้นบ้านได้ถดถอยลงจนอาจกล่าวได้ ว่า หดบทบาทไปแล้วจากสังคมไทย ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน เทคโนโลยีแบบใหม่ทำให้การทำงานรุมหม่ลด น้อยลง เพลงที่ใช้ร้องในขณะทำงานร่วมกันจึงหดบทบาทไป และหมดไปรวดเร็วกว่าเพลงประเภท อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพันธ์ แสนทวิสุข และคณะ^๒ วิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ พัฒนา และ เผยแพร่ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานเชิงธุรกิจ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง ดนตรีและศิลปะการแสดงสามารถทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ และก่อให้เกิดรายได้แก่ ชาวบ้าน รวมทั้งทำให้เกิดการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

๗. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน ตลอดจนได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

๘. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. กิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีพื้นบ้านโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เป็น กิจกรรมที่มีลักษณะที่ต้องดำเนินการเป็นประจำอย่างต่อเนื่องกันไป
๒. การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีพื้นบ้านควรกำหนดจัดให้สัมพันธ์กับ ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการท่องเที่ยว
๓. ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ เช่น ทางดนตรี และการแสดงพื้นบ้าน อย่างเป็นรูปธรรม
๔. ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแผนและนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ในอันที่จะผลักดันและส่งเสริมให้มี การประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

^๒ ปิยพันธ์ แสนทวิสุข และคณะ, “การอนุรักษ์ พัฒนาและเผยแพร่ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อีสานเชิงธุรกิจ”, งานวิจัย, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕).

๕. ดนตรีพื้นบ้านเป็นผลงานจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีทั้งคุณค่า ความงาม และความเป็นศิลปะ มีคุณค่าต่อสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม จึงควรใช้ศักยภาพของพ่อเพลงแม่เพลงบูรณาการเรียนรู้ร่วมกับครูที่สอนในระบบโรงเรียนให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย โดยเป็นวิทยากรพิเศษให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาในชุมชนให้เห็นความสำคัญกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการยกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นเพลงพื้นบ้าน

๖. เนื่องจากเพลงพื้นบ้านเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์ ในปัจจุบันนับวันจะสูญหายไปทุกที การสืบทอดสู่เยาวชนรุ่นใหม่ยังไม่แพร่หลายนัก และยังขาดการจัดเก็บระบบข้อมูลดนตรีฉะนั้น จึงควรมีการจัดการข้อมูลดนตรีพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักวิชาและเผยแพร่ต่อสาธารณชนให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางเพื่อสะดวกในการสืบค้นต่อไป เช่น จัดพิมพ์ต้นฉบับเพลงพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์โดยเผยแพร่ในรูปของสารคดีหรือหนังสือวิชาการให้แก่ผู้ที่สนใจอย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านเพื่อนำองค์ความรู้เป็นฐานของการพัฒนาต่อยอดการวิจัยเกี่ยวกับดนตรีต่อไป

๒. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาเพลงพื้นบ้านของนครสวรรค์ให้เป็นลักษณะของการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงแทนการร้อง ในรูปแบบของวงดนตรีประเภทบิ๊กแบนด์ (Big Band) ออร์เคสตรา (Orchestra) ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในสังคมต่อไป

๓. ควรมีการศึกษาการคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดนครสวรรค์

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ:

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข และคณะ. “การอนุรักษ์พัฒนาและเผยแพร่ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานเชิงธุรกิจ”. งานวิจัย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕.

สุกัญญา สุขฉายา. เพลงปฎิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิญาณแห่งชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๕.

สุชาติ แสงทอง. การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีเพลงรำไท่น. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๔๙.

(๒) วารสาร:

ธิดารักษ์ ลือชา. “การจัดทำแนวทางการอนุรักษ์ดนตรีต๊อบแก่ง จังหวัดเพชรบูรณ์”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖.

